

PLANTPORTATION

як з однієї мобільності виріс
проект міжнародної
співпраці

Олена Касперович - арт-менеджерка, кураторка програми міжнародних мистецьких резиденцій [ЕрміловЦентру](#), першого центру сучасного мистецтва в Харкові. У рамках програми мобільності Culture Bridges Олена відвідала Словенію у квітні 2019 року, де представила концепцію свого спільного проекту з мистецькою арт-групою BridA. У вересні того ж року словенські художники приїхали до Харкова і проект Plantportation відкрився на подвір'ї ЕрміловЦентру в рамках паралельної програми біенале сучасного мистецтва. Олена розповідає про стрімкий розвиток проекту, успішний запуск в Україні та розголос в Словенії, а також про запрошення стати куратором візуальної частини найважливішого словенського фестивалю сучасного мистецтва Pixelpoint.

Мистецьке об'єднання "BridA"

Моє знайомство з арт-групою [BridA](#) (Том Кершеван, Сенді Манго та Юрій Павліца), представниками словенського молодого покоління художників, відбулося у квітні 2017 року під час ознайомчого візиту до Словенії, ініційованого Програмою ЄС і Східного партнерства. Ми об'їздили декілька міст і останнього вечора в маленькому містечку Шемпасі, що поруч з кордоном з Італією, я познайомилась з мистецьким тріо BridA та побувала у їхній творчій майстерні.

Підтримуючи зв'язок протягом року, ми шукали можливості запросити художників до нас в Україну. Але більш реалістичною виявилась моя мобільність до Словенії. На той момент в мене вже була ідея проекту міграції рослин і я запропонувала групі цю концепцію. Вона їм сподобалась і ми домовились, що я презентую її в Шемпасі професійній спільноті та широкому загалу. Одна з цілей подорожі - проведення кураторського дослідження та особисте спілкування з місцевими колегами, щоб фіналізувати концепт та розпочати роботу над реалізацією проекту у співпраці з BridA.

Мобільність у Словенії

Мобільність тривала три тижні і стала частиною програми резиденції R.o.R арт-групи BridA у Шемпасі. 14 квітня у студії художників у форматі «чаювання» (tea party) відбулася зустріч-презентація концепції нашого спільного з BridA проекту для місцевої арт-спільноти: художників, кураторів, журналістів, менеджерів культури. Там я отримала корисні і влучні питання та відгуки від професіоналів зі сфери. Я поділилася своїми планами та провела акцію "Plant Adoption" ('adoption' як адаптація та як усиновлення). Я привезла до Словенії декілька рослин з України, які мені надали мої друзі та художники з Харкова, зокрема директорка ЄрміловЦентру Наталія Іванова. У кожній рослині була своя історія від власника з України (де росла, чому важлива тощо), що разом з науковими фактами про походження та вид була написана на листівці. Гості події мали можливість обрати рослину та забрати її додому і часто люди робили вибір на користь тої чи іншої рослини саме через історії, оскільки види досить прості і ростуть майже в кожному садку - полуниця, суніця, ромашка, смородина та ін. Ми фіксували імена людей та їхню адресу, а вони розписувались, що забов'язуються піклуватись про рослину, а потім робили спільне фото. Це був такий фарс формальності. Я всім надала свою зворотню адресу, щоб мені могли надсилати звістки про подальшу долю «усиновлених».

19 квітня пройшла ще одна презентація та продовження акції у культурному центрі [Carinarnica](#) у Новій Гориці, куди ми запросили всіх охочих і багато гостей прийшли з дітьми. "Carinarnica" у перекладі зі словенської означає «митниця», оскільки будівля знаходиться безпосередньо в кордонному пункті Словенії та Італії. Тобто ти заходиш у двері в одній країні, а виходиш вже в іншій. Звісно зараз кордон умовний, але залишилась прикордонна будка, яку перетворили на культурний центр, де часто проводять презентації та воркшопи. Це було дуже символічним і значущим для проекту, адже відсилає до складної історії міста та щоденного переміщення жителів через кордон. Цей регіон був предметом територіальної суперечки між Італією та Югославією після Другої світової війни. Після встановлення нових меж між країнами у 1947 році старе місто передали Італії (зараз це Гориція), а Нова Гориця було збудовано на югославській стороні.

Словенія маленька країна, якщо порівнювати з Україною за територією, але концентрація культурних закладів, хабів, галерей та музеїв помітно вища. На мене велике враження справили саме креативні хаби: як вони були створені, як функціонують, як об'єднують людей з різних секторів та стимулюють розвиток міждисциплінарних колаборацій. Також у Словенії відчувається, що їхній ментальний фон не

такий вже далекий від українського. Місцеві жителі відмічали, що ще 10-15 років тому не могли уявити собі такі можливості для розвитку культурних проєктів, які існують зараз. Вони розповіли, як до цього дійшли та з якими проблемами стикалися. Після цих історій такий стрімкий розвиток виглядає більш реально і ти розумієш, що теж можеш це зробити.

У Люблянні мені сподобався приватний креативний центр "Poligon", який є найпершим і найбільшим коворкінг-простором Словенії. Він розмістився у будівлі колишньої тютюнової фабрики, що припинила роботу на початку 2000-х, та займає більше тисячі квадратних метрів. Його створили з метою розширити можливості для самозайнятих професіоналів, що працюють в сфері творчої економіки, соціального підприємництва та культури. "Poligon" пропонує програми для стажування, на які часто відгукуються закордонні студенти. Тут також є бар, бібліотека, простір галереї та приміщення для презентацій, лекцій та інших культурних подій.

Незалежна Академія Мистецтв, розташована у старовинній будівлі в містечку Віпава, що стоїть на берегах однойменної річки неподалік від Нової Гориці, має дуже сучасну та динамічну кафедру медіа-арту завдяки активності професора Пітера Пурга. Нині академія навчає студентів на бакалаврській і магістерській програмах, серед спеціалізацій – фотографія, анімація, відео та нові медіа. Студенти постійно подорожують, реалізуючи власні проєкти, і до них приїжджають успішні представники професій, щоб провести воркшопи та короткі авторські курси.

Для мене великим кроком в професійному розвитку стала співпраця з групою BridA. Вони одне з найбільш затребуваних у світі мистецьких об'єднань родом зі Словенії, автори низки міжнародно визнаних проєктів. Тріо досліджує сучасне суспільство за допомогою мистецтва та науки, застосовуючи сучасні технології. Вони ставлять питання як художники і намагаються зрозуміти, яку роль відіграють технології у творчості: наскільки якийсь акт є творчим і наскільки він може бути автоматизованим, і якщо він ще й колективний, то наскільки ми можемо взагалі говорити про авторський внесок.

Мій фокус змістився і я почала цікавитись мистецтвом, яке пов'язане з технологіями та науковими експериментами. Коли я була в Люблянні я зустрічалася з Іреною Півкою, кураторкою галереї звуку, біоакустики та мистецтв "Steklenik". Це така оранжерея за типом ботанічного саду, де організують виставки художників, використовуючи не тільки рослини, а й сам простір і його акустику - там багато

саме саунд-робіт. На мене це справило сильне емоційне враження і захотілось зрозуміти, як це працює. Тобто технології не просто слугують інструментом для вираження якоїсь ідеї, а вони органічно поєднані в кожному арт-проекті. На жаль, я цього мало бачу у нас і мене це надихнуло, хочеться створювати міждисциплінарні проекти на перетині мистецтв і науки тут, вдома, зокрема привезти художників, що співпрацюють з "Steklenik", до України.

BridA в Харкові та проект PLANTPORTATION

Під час моєї мобільності у BridA виникли ідеї, як проект про міграцію рослин втілити візуально. З фінансуванням нам допоміг Почесний Консул Словенії і художники почали працювати над створенням, паралельно ми розмірковували про те, де краще показати проект і вирішили зробити це в Харкові. Тоді Сенді Манго подалась на грант мобільності Culture Bridges, отримала його і всі учасники мистецької групи приїхали до Харкова.

Ми працювали незалежно і планували провести презентацію восени. Але оскільки ми потрапляли в часові рамки другої національної Бієнале молодого сучасного мистецтва, то виникла ідея запропонувати кураторам включити цей проект в паралельну програму. Концептуально все співпало і у вересні ми відкрили інтерактивну мультимедійну інсталяцію Plantportation на подвір'ї ЄрміловЦентру.

Ми до цього не були в Україні. Звісно ми знали про таку країну і де вона географічно розташована, але більшість інформацію про складну ситуацію ми дізнавались з новин. А власний досвід подорожі це абсолютно інша річ. Ми були здивовані, що в Харкові повно молоді на вулицях. Також ми з'ясували, що через спільне слов'янське походження, ми непогано розуміємо українську. Взагалі українська дуже схожа на шемпаський діалект словенської. І можливо нам просто пощастило, але ми миттєво знаходили контакт з людьми. Ми зустрічались з кураторами, художниками, арт-менеджерами, а також просто місцевими жителями. Ми також провели презентацію та мали зустріч зі студентами, де обговорювали майбутнє мистецьких практик і їхнє бачення та ідеї.

Сенді Манго

учасниця BridA, грантерка 6-го конкурсу проектів мобільності Culture Bridges

Наш проект – про перегляд натуральної історії Європи, зокрема міграції рослин. Ми ставимо питання про місцеве та іноземне, адаптацію, рух та міграцію. Також ми акцентуємо увагу на тому, як сприймається простір за умови співіснування реального і віртуального: для нас не складно переміщатися, тоді як для рослин це можливо лише в певному метаморфічному стані. Проект ставить питання можливості залучення рослин у наше віртуальне життя, навіть якщо корінням вони застрягли в землі, митці розмірковують про можливість телеприсутності рослин і догляду за ними на відстані.

Куратори бієнале організували нам приватний перегляд всіх експозицій за день до офіційного відкриття, коли художники ще завершували монтаж та встановлювали свої роботи. І це було надзвичайно круто, оскільки ми мали змогу скласти комплексне враження про різноманітність арт-сцени в Україні та побачити процес створення виставки сучасного мистецтва зсередини. Більшість робіт звертається до порівняльного аналізу минулого та теперішнього з проєкцією на майбутнє. Наприклад, один художник досліджував стереотипні ідеальні містечка, побудовані за радянських часів, і як вони виглядають зараз. Такі подорожі відкривають новий горизонт для творчості, оскільки дають можливість побачити, як артисти в іншій країні працюють над схожою темою, але з абсолютно іншої перспективи відповідно до їхнього досвіду, культурного, соціального та політичного середовища. І цей новий підхід потім відображається і в твоїй практиці, хоча б навіть фрагментарно.

Сенді Манго

учасниця BridA, грантерка 6-го конкурсу проєктів мобільності Culture Bridges

PLANTPORTATION продовжує та розвиває концепцію «Міграції рослин», яку я презентувала в Словенії, і полягає у створенні «між-простору», де люди можуть тимчасово присвоїти собі ідентичність рослини. Інсталяція складається з проєкції на стіну, поряд із місцевими рослинами і створює відчуття дзеркала, хоча насправді це фото місця, на якому ви стоїте. Зображення змінюється, реагуючи на рух глядача і на екрані з'являються рослини з Шемпасу, створюючи ту саму можливість «ідентифікації» з ними. Проєкт отримав багато хороших відгуків від професійної спільноти та від відвідувачів.

Ми працювали з рослинами і методами їхньої транспортації і звернули увагу, що на бієнале деякі художники досліджували сади в регіонах, де зараз продовжується війна. Переселенці з цих міст не змогли забрати з собою свої сади і сумують за ними. І в цьому аспекті наш проєкт цікавий саме тим, що дозволяє перенести рослини з однієї місцевості в іншу.

Юрій Павліца
учасник BridA

Фестиваль **Pixelpoint** і продовження співпраці

Через деякий час зі мною зв'язались представники муніципалітету Нової Гориці, які є співорганізаторами фестивалю сучасних художніх практик "**Pixelpoint**". Його започаткували тут як подію, що фокусувалась передусім на комп'ютерній графіці. Згодом організатори значно розширили концепцію. Кілька років тому навіть почали запрошувати гостьового куратора, який формує не лише виставку, але й програму арт-подій у різних міських локаціях. Ми познайомились на нашій 'teaparty', після чого зустрічались та спілкувались, також вони читали про проєкт в рамках бієнале. Мені запропонували подати концепцію візуальної частини фестивалю, вона сподобалась і мене запросили стати іноземним куратором 21-го "**Pixelpoint**" у листопаді 2020 року. Зараз я маю перейти від концепції до виставкових проєктів і працюю над списком художників. Навесні я знову поїду до Словенії на робочу зустріч, щоб обговорити деталі. За правилами фестивалю до проєкту має бути залучена певна кількість словенських художників і я планую з ними особисто зустрічатися. BridA також продемонструють свій проєкт.

Під час мобільності Олени у Словенії ми познайомили її з директоркою **Культурного дому в Новій Гориці Паулою Ярц. Після нашої подорожі до Харкова ми багато писали про проєкт PLANTPORTATION у соціальних мережах, викладали фото з бієнале. ЗМІ зацікавились і почали виходити матеріали у пресі, на радіо, онлайн. Ми також розповіли про наш досвід Паулі, поділилися з нею планами наступної колаборації і сподівались, що Культурний дім як інституція зможуть якось долучитися і допомогти нам. Через декілька місяців нас запросили на зустріч і запропонували Олені кураторство візуальної частини "**Pixelpoint**". Це найважливіший фестиваль сучасного мистецтва у Словенії, який також покриває частину Італії. Займаючись міжнародними проєктами ми часто говоримо про побудову лінків та мостів між країнами, і, на нашу думку, це вже дуже солідний міст. Я впевнена, що Олена презентує цікавих українських художників і відбудеться міжкультурний діалог з місцевими митцями. Це перша велика східно-європейська колаборація і справжній успіх.**

учасниця BridA, грантерка 6-го конкурсу проектів
мобільності Culture Bridges

Фото: BridA, Олена Касперович, ЕрміловЦентр